

Høringsuttalelse

Det faglige grunnlaget for Forvaltningsplanen
Lofoten- Barentshavet

Folkeaksjonen oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja

Innledning

Folkeaksjonen oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja har gjennomgått det faglige grunnlaget for oppdatering av forvaltningsplanen og vil komme med følgende uttalelse:

Folkeaksjonen vil presisere at denne uttalelsen kun gjelder det faglige grunnlaget i forbindelse med oppdateringen av forvaltningsplanen, utarbeidet av Faglig forum, Overvåkningsgruppen og Risikogruppen. Vi vil komme tilbake til rapporten *Regional ringvirkningsanalyse*. Innledningsvis vil vi også påpeke at vår uttalelse først og fremst gjelder de sørlige havområder som forvaltningsplanområdet omfatter, altså Nordland VI, Nordland VII og Troms II.

Folkeaksjonen mener den faglige utredningen som nå foreligger er en grundig og omfattende analyse av det marine miljøet i Barentshavet og i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Arbeidet som er nedlagt, påviser høye naturverdier og identifiserer et stort naturmangfold i disse havområdene. Rapporten gir en god beskrivelse av dagens tilstand i økosystemet, aktivitetsnivå (menneskelig aktivitet knyttet til petroleumsvirksomhet, skipstrafikk og fiskeri), samt framtidige utfordringer for en fortsatt bærekraftig forvaltning av havområdene.

Hovedkonklusjonen i rapportene synes fra vårt ståsted å være følgende:

- Statusen til havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja som spesielt verdifulle og sårbare områder bekreftes og styrkes.
- Økosystemene i havområdene Lofoten – Barentshavet er robuste og velfungerende, og er mest utsatt for ytre press gjennom langtransportert luft- og sjøveis forurensning. Havforsuring og effekter av klimaendringer er eksempler på slike utfordringer for økosystemene.
- Av menneskelig aktivitet utgjør fiskeriene det største presset på disse økosystemene gjennom beskatningen av mange fiskearter – både lokale fiskestammer og internasjonale bestander.
- Skipstrafikken langs kysten, og spesielt den med mye tungolje til bunkers eller som last, utgjør den største miljøtrusselen i dag. Denne trafikken er økende, ikke så mye i form av antall skip, men i antall tonnasje. Nye seilingsleder og økt beredskap fra slepere samt bedre overvåking, har ikke økt risikoen nevneverdig fra skipstrafikken.
- Risikoen for alvorlige uønskede hendelser fra petroleumsvirksomheten i området i dag (Snøhvit og Goliat) er liten, men verste utfall har fortsatt meget store konsekvenser. Det har Deepwater Horizonulykken i Mexicogolfen synliggjort. Når det gjelder risikovurderinger er det fortsatt for mye antakelser, forutsetninger og begrensninger i modellbruk. Det blir ikke tatt stor nok høyde for den usikkerhet og kunnskapsmangel om risiko som er kommet fram gjennom faglig uenighet mellom oljeindustrien og Havforskningsinstituttet.
- Det er fortsatt en del kunnskapshull som bør tettes. Spesielt gjelder dette det mikrobiologiske livet langt nede i næringskjeden, men også nærings- og forplantningsevnen til sjøfugl, samt suksesskriterier for gyteprosessen til blant annet torsk og sild. I tillegg er det betydelig usikkerhet om hvordan ulike negative miljøeffekter spiller sammen – altså den samlede effekten av alle påvirkningene.
- Sjøfuglbestanden er mest utsatt og flere av artene desimeres raskt.

Føre-var prinsippet må gjelde

Med bakgrunn i usikkerheten om en del viktige forhold rundt økosystemets påvirkninger og tåleevne forutsetter Folkeaksjonen at føre-var-prinsippet legges til grunn for alle vurderinger i den videre prosessen med rulleringen av forvaltningsplanen.

Formålet med forvaltningsplanen er å tilrettelegge for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk og avveie de ulike brukeres interesser i disse havområdene. Dette samtidig som man opprettholder økosystemenes struktur, virkemåte og produktivitet. Det forutsettes vitenskapelig kunnskap om hvordan ytre påvirkninger og menneskelige aktiviteter påvirker økosystemet og naturverdiene i havet. Folkeaksjonen merker seg at de faglige utredningene ikke endrer statusen til de områdene som ble ansett som særlig verdifulle og sårbare i 2006. Rapportene bekrefter imidlertid at de aktuelle havområdene er unike i global sammenheng, med bakgrunn i den ekstremt høye biologiske produktiviteten og dets funksjon som gyte- og oppvekstområde for blant annet torsk, sild, lodde, hyse og sei. Økosystemene i Lofoten-Barentshavet danner derfor grunnlaget for kommersiell utnyttelse av fiskeriressurser også utenfor norske grenser, i land som Island, Russland og USA. Det er derfor både et nasjonalt og internasjonalt ansvar å forvalte de fornybare ressursene i Barentshavet og i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja på en fremtidsrettet og bærekraftig måte.

Sjøfuglbestandens negative utvikling krever mer omfattende forskning og sterkere tiltak

Det er positivt at fiskebestandene i Barentshavet, som torsk, og lodde, er inne i en periode preget av god produktivitet og høye bestandsnivå. Folkeaksjonen ser derimot med bekymring på at de fleste bestandene av sjøfugl i området Lofoten-Barentshavet har utviklet seg negativt med urovekkende hastighet. Det er alvorlig at enkelte arter står i fare for å forsvinne fra mange fuglefjell langs fastlandskysten. Årsakene er bare delvis forstått og det vil derfor være nødvendig å videreutvikle kunnskap omkring denne tematikken.

Arealkonfliktene er reelle

De ulike næringene fiskeri, petroleumsvirksomhet og skipsfart har alle ulike arealbehov. Erfaringer fra seismikkundersøkelsene foretatt av Oljedirektoratet i området i årene 2007-2009, viser at det er betydelige interessemotsetninger mellom de ulike næringene. Dessverre så vi tydelig at fiskeriene ble den svake part i denne arealkonflikten. Erfaringene viste at en mindre reduksjon i fisket på grunn av skremmeeffekt gjorde sommerfisket fra marginalt lønnsomt til direkte ulønnsomt. Konsekvensene av redusert fiske eller stans i dette, ga også store negative ringvirkninger på land, både inntekts- og sysselsettingsmessig. Folkeaksjonen forutsetter derfor at den fremtidige forvaltningen av disse havområdene og eventuell ny aktivitet, enten det er skipstrafikk eller petroleumsaktivitet, ikke går på bekostning av fiskerinæringen. Videre er det avgjørende å lytte til fiskeriorganisasjonene og ta hensyn til deres syn og forslag i det videre arbeidet med rullering av forvaltningsplanen.

Vi kan ikke se at rapportene tar opp arealkonfliktene seriøst nok. Redskapskart fra Kystvakta over fisket i aktuelle havområder, viser at det er stort sammenfall mellom registrerte muligheter for olje/gass og gode og mye brukte fiskefelt. Sjøl om havområdet er stort, så vil arealkonflikten bli stor fordi oljenæringa vil kjempe om fortrinnsrett til de beste og viktigste fiskefeltene. Dette er forhold som må tas med i rulleringa av forvaltningsplanen.

Miljømålene er ikke nådd i området

I forvaltningsplanen fra 2006 ble det identifisert åtte overordnede målsetninger for forvaltningen av havområdene knyttet til temaene helse- og miljøfarlige kjemikalier og radioaktive stoffer, operasjonelle utslipp, forsøpling, trygg sjømat, håndtering av risiko ved

akutt forurensning, forvaltning av særlig verdifulle og sårbare områder og naturtyper, forvaltning av arter og bevaring av marine naturtyper.

Av rapporten fremgår det at svært få av disse målene er oppnådd. Det er spesielt den manglende måloppnåelsen knyttet til forurensning som bekymrer oss. Av totalt 16 evalueringsmål, slår rapporten fast at det kun er ett som er nådd, og det pekes i denne sammenheng på en rekke kunnskapsbehov som må dekkles. Dette slutter Folkeaksjonen seg til, og vil samtidig understreke nødvendigheten av å identifisere målrettede tiltak i forvaltningsplanen som kan muliggjøre en større måloppnåelse i framtiden. Vi vil spesielt vise til de betydelige mengder kjemikalier som slippes ut fra bore- og produksjonsplattformer. Mange av disse kjemikaliene påstås å inneholde til dels farlige giftstoffer. Via produsert vann slippes det i dag ut radioaktive stoffer i betydelig omfang og som har halveringstid over 1600 år. Folkeaksjonen mener dette ikke kan samsvare med kravet om nullutslipp som skal gjelde her i nord.

Økt skipsaktivitet er avledet av økt olje og gassaktiviteten – dette underkommuniseres

I rapporten konstateres det at aktivitetsnivået har økt i Barentshavet og i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. I dag utgjør skipsfarten, og spesielt skip som bruker eller frakter tungolje, den største miljørisikoen. Økt petroleumsaktivitet i nord vil avlede mer skipstrafikk i området – av næringa sjøl antydnet til over 250 skip i året bare i Lofoten, Vesterålen og Senja. Dette understreker behovet for å styrke og utvikle oljevernberedskapen kapitalt langs kysten vår. I fagrapportene hevdes det at man ikke kan konkludere om oljevernberedskapen har noen effekt i disse havområdene. Det inntrykket deles av de fleste som kjenner disse havområdene godt, og betyr at det er nødvendig å utvikle helt ny beredskap, teknologi og ikke minst tas helt andre forsiktighetshensyn i disse kystnære havområdene enn langt til havs.

Risikovurderingene er mangelfulle

Den tekniske sannsynligheten for ulykker knyttet til skipstrafikk eller petroleumsvirksomhet vurderes som lav, men de miljø- og samfunnsmessige konsekvensene av slike hendelser kan være betydelige. Folkeaksjonen er opptatt av at menneskelig feilvurderinger og ytre forhold, kan øke den reelle sannsynligheten betraktelig og viser til oljekatastrofen i Mexicogulfen, hvor oljeplattformen ”Deepwater Horizon” eksploderte og sank. Erfaringene fra denne katastrofen må trekkes inn i arbeidet med rulleringen av forvaltningsplanen. Dette kan gi verdifull informasjon om reell risiko knyttet til petroleumsaktivitet også i norsk og ikke minst i arktiske farvann.

Folkeaksjonen vil peke på de åpenbare manglene ved simuleringene av oljeutslipp, spesielt på Nordland VII. Ett fiktivpunkt langt nordøst i dette havområdet er for lite og plasseringen ute i Eggakanten ikke faglig godt begrunnet. At simuleringsmodellene ikke tar hensyn til verken lokal strømsetting eller tidevannstrømmer virker nesten usannsynlig, men er bekreftet av fagfolk på området. At disse kartene ikke viser forurensning verken i fjorder eller i tidevannstrømmene, virker lite tillitvekkende på oss som bor her og har erfaring med de lokale kyststrømmene.

Ringvirkningsanalysene – bare effekter av olje-/gassvirksomhet

Folkeaksjonen vil understreke at det er nødvendig å utvikle kunnskap omkring de samfunnsmessige aspektene forbundet med utnyttelse av naturressursene langs kysten. I den forbindelse vil Folkeaksjonen uttrykke at det er nødvendig å innlemme analyser av potensialet for ringvirkninger innen flere næringer, og ikke petroleumsvirksomheten alene. Vi vet at de

lokale ringvirkningene fra fiskeri og landbruk er store. Reiseliv er ei ny næring og mindre forskning er gjort her, men den sysselsetter mange personer i forhold til omsetningen. Nordlandsforskning har her lagt fram dokumentasjon som viser hvordan denne næringa er holdt utenfor debatten om oljevirkosomhet i aktuelle områder. Forskning viser at de lokale effektene av petroleumsvirkosomhet varierer betydelig ut fra type virkosomhet, valgte løsninger og avstand fra land på den ene siden og tilgjengelig infrastruktur lokalt på den andre siden. Uansett er ringvirkningene langt mindre per investert krone enn i våre basisnæringer.

Folkeaksjonen registrer at en ringvirkningsanalyse ble lagt ut to dager i forkant av høringskonferansen i Svolvær. Denne undersøkelsen vil vi kommentere i en egen uttalelse. Her vil vi kommentere de samfunnsutfordringene vi mener Lofoten, Vesterålen og Senja står ovenfor og hvilke krav vi vil stille til de nasjonale myndighetene i denne sammenheng.

Oljevernberedskap må styrkes

Folkeaksjonen vil støtte arbeidet med å etablere et nasjonalt senter for oljevernberedskap i Vesterålen. Målet med et slikt senter i regionen er å få etablert et nasjonalt ressursenter innen oljevern. Senteret vil bygges opp rundt regionale ressurser som NorLense, Nord-Norsk Beredskapssenter og andre kunnskapsaktører eller bedrifter i Lofoten og Vesterålen. Det er et stort potensiale knyttet til eksport av oljevernberedskap og teknologiutvikling på dette området. Folkeaksjonen ber om at oppbygging av oljevernberedskapen sees i sammenheng med nordområdesatsningen og økt aktivitet i disse havområdene.

Forvaltningsplanarbeidet må være beslutningsgrunnlaget i prosessen videre

Folkeaksjonen vil understreke betydningen av at prosessen med å rullere forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja nå er igangsatt. Ny kunnskap har utvidet vår forståelse for det komplekse økosystemet i disse havområdene, samtidig som nye kunnskapshull er identifisert. En sektorovergripende forvaltningsplan som utreder konsekvenser av samlet belastning på økosystemet, knyttet til fiskeri, petroleumsvirkosomhet, skipstrafikk, klimaendringer samt havforsuring, er en forutsetning for en helhetlig forvaltning for et av verdens reneste og rikeste havområder. Videre er det viktig og nødvendig å gjøre en grundig analyse av de samfunnsvirkningene Lofoten, Vesterålen og Senja står ovenfor, uavhengig av petroleum. Folkeaksjonen har over tid sett at en i for liten grad har sett mulighetene og utfordringene disse samfunnene har i relasjon til ny aktivitet basert på egne premisser og kulturelle forutsetninger.

Folkeaksjonen mener at den faglige oppdateringen av forvaltningsplanene har gitt oss ny og viktig kunnskap til rulleringen av forvaltningsplanen for Barentshavet – Lofoten. Forvaltningsplanen er et verktøy som gjør det mulig å balansere ulike hensyn, med målsetning om verdiskapning gjennom bærekraftig bruk av naturressursene i disse havområdene. Derfor bør denne kunnskapen og avveiningene av ulike interesser legges til grunn for å ta avgjørelser om petroleumsvirkosomhet i Lofoten, Vesterålen og Senja.

Folkeaksjonen vil med henvisning til merknadene ovenfor, og bruk av føre-var prinsippet i forvaltningen av våre store og verdifulle naturverdier, fraråde petroleumsvirkosomhet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Derfor sier vi også nei til konsekvensutredning av disse havområdene.